

TOMASZ SARYUSZ-WOLSKI

Czy ECVET może być wartością dodaną dla ECTS?

W pierwszych latach funkcjonowania *Europejskiego Systemu Transferu Punktów Kredytowych* – ECTS głównym jego zadaniem było wspieranie mobilności studentów, w szczególności ułatwianie uznawania okresu studiów zrealizowanego poza uczelnią macierzystą. Z biegiem lat rola systemu ulegała jednak zmianom. Z narzędzia służącego transferowi ECTS przerodził się w mechanizm akumulacji osiągnięć. Budowa systemów kształcenia opartych na jego efektach nadała systemowi ECTS nowy sens istnienia, który kieruje jego główne zadania na identyfikację kompetencji osiągniętych w procesie uczenia się. ECTS, choć obecnie obowiązuje jedynie w sektorze szkolnictwa wyższego, gdzie jest szeroko rozwijany, nie musi być przypisany jedynie do obszaru akademickiego. Identyfikacja i akumulacja osiągnięć zdobywanych w procesie uczenia się może bowiem dotyczyć nie tylko kształcenia formalnego, ale również może być ważnym narzędziem w budowie transparentnego systemu uznawania kompetencji zdobywanych na drodze uczenia się nieformalnego i pozaformalnego. Jest to wprowadzenie ECTS w nowy nurt akumulacji osiągnięć zdobywanych w procesach uczenia się przez całe życie. Definiując obecnie system ECTS, należałoby odejść od standardowego postrzegania i określić go właściwie jako system potwierdzania zwalidowanych efektów kształcenia dla szóstego, siódmego i ósmego poziomu Europejskich Ram Kwalifikacji. Myśląc szerzej, ECTS powinien być raczej stosowany jako narzędzie wyrażające objętość efektów kształcenia i danej kwalifikacji, bez względu na rodzaj procesu uczenia się, w ramach którego zostały one osiągnięte. System ECTS jest dziś powszechnie stosowany w uczelniach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Jego rzeczywista implementacja w wielu przypadkach odbiega od założeń teoretycznych. Prowadzone są intensywne działania mające na celu poprawę aktualnego stanu rzeczy. Niezwykle istotnym aspektem wymagającym wielu ukierunkowanych działań jest powiązanie systemu ECTS z systemem kształcenia opartym na jego efektach. Obecnie prowadzonych jest wiele przedsięwzięć mających na celu wzmocnienie tej relacji. Bardzo ważną rolę odgrywa

w tych działaniach konkurs i certyfikat ECTS Label, którym Komisja Europejska postanowiła wyróżniać uczelnie poprawnie wdrażające system ECTS.

ECVET

System ECVET (Europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym) został wprowadzony poprzez rekomendację Parlamentu Europejskiego w 2009 roku, jako nowy instrument w europejskim obszarze kształcenia. W założeniu miał odpowiadać potrzebom szkolnictwa zawodowego. Pozwalał na transfer i akumulację osiągnięć zdobytych w ramach obszaru praktycznego/zawodowego. Czynnikiem, który miał go odróżniać od systemu ECTS było umożliwienie uznawania kompetencji zdobywanych nie tylko na drodze formalnego i pozaformalnego kształcenia, ale również nieformalnego uczenia się. ECVET stał się również podstawowym narzędziem wspierającym mobilność uczących się studentów.

Przyjęta w systemie ECVET definicja efektu kształcenia jako *podstawowego komponentu kwalifikacji, złożonego z wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą zostać zweryfikowane i walidowane* jest bardzo zbieżna z definicją przyjętą dla ECTS. W tak zarysowanej sytuacji nasuwa się szereg pytań związanych z sensem istnienia dwóch paralelnych systemów. Czym tak naprawdę różni się, w sensie operacyjnym i zadaniowym, system ECVET od systemu ECTS? Czy jedynie instytucje związane ze szkolnictwem zawodowym mają możliwość nadawania punktów ECVET? Czy system ten nie może być dostępny także dla obszaru szkolnictwa uniwersyteckiego? Patrząc też z drugiej strony – czy instytucje szkolnictwa zawodowego nie mogłyby skorzystać również z ECTS?

Analizując sytuację z perspektywy narzędzi służących weryfikacji i walidacji efektów kształcenia, byłoby wskazane, aby zamiast operować dwoma równoległymi systemami transferu i akumulacji, zredefiniować ich role i zmienić charakter ich relacji z konkurencyjnej na komplementarną. Wówczas ECVET mógłby być traktowany jako system umożliwiający potwierdzanie tych efektów kształcenia, które są związane z kompetencjami praktycznymi i zawodowymi. Punkty ECVET mogłyby być przypisywane niezależnie od tego, czy kształcenie odbywa się na uczelni akademickiej, czy też w tzw. uczelni sektora zawodowego. W uczelni zawodowej również powinny być rozwijane kompetencje niezwiązane bezpośrednio z zawodem. Wówczas mogłyby one mieć przypisane punkty ECTS.

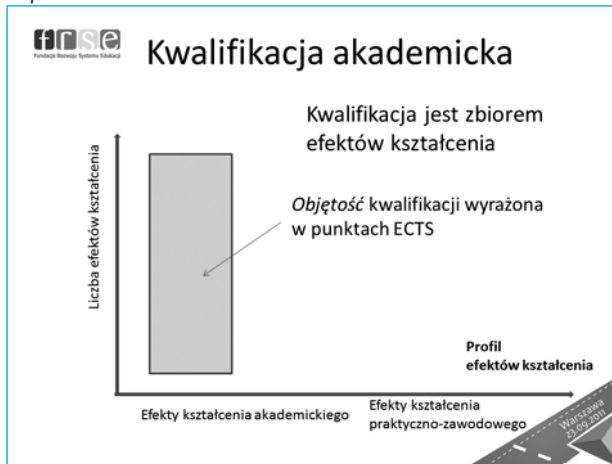
Obydwa systemy pozwalają na weryfikację i walidację efektów kształcenia/uczenia się osiągniętych na drodze formalnej, nieformalnej oraz pozaformalnej. Każda instytucja szkolnictwa wyższego – ogólniakademickiego lub zawodowego – miałyby prawo nadawać odpowiednim efektom kształcenia punkty ECTS. Ponadto system ECVET służyłby potwierdzaniu kompetencji o charakterze zawodowym oraz

praktycznym i mógłby być stosowany przez różne instytucje akredytujące na wszystkich poziomach Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji. Wówczas systemy te mogłyby współistnieć, a każdy z nich odgrywałby należną mu rolę w obszarze weryfikacji i potwierdzania odpowiednich kompetencji.

Nadanie kwalifikacji

Formalne potwierdzenie osiągniętych kompetencji polega na wydaniu przez uprawnioną instytucję odpowiedniego dokumentu (dyplomu, świadectwa, certyfikatu itp.) po dokonaniu oceny efektów uczenia się i stwierdzeniu, że odpowiadają one wymaganiom dla konkretnej kwalifikacji. Aby daną kwalifikację nadać, potrzebne jest zgromadzenie pewnego zbioru efektów kształcenia, posiadającego odpowiednią objętość. W szkolnictwie wyższym objętość kwalifikacji jest dziś określana za pomocą liczby punktów ECTS np. studia licencjackie – 180 ECTS, studia inżynierskie – 210 lub 240 ECTS, jednolite studia magisterskie – 300 lub 360 ECTS.

Rysunek 1. Kwalifikacja akademicka jako objętość kompetencji wyrażona w punktach ECTS

Źródło: Opracowanie własne autora

Tego rodzaju objętość nie może zostać zdefiniowana za pomocą ECVET, gdyż w obecnej postaci niesie ze sobą współczynnik względności wagi danego efektu dla danej kwalifikacji. Nadanie kwalifikacji nie może się więc odbyć w wyniku zbierania odpowiedniej liczby punktów ECVET.

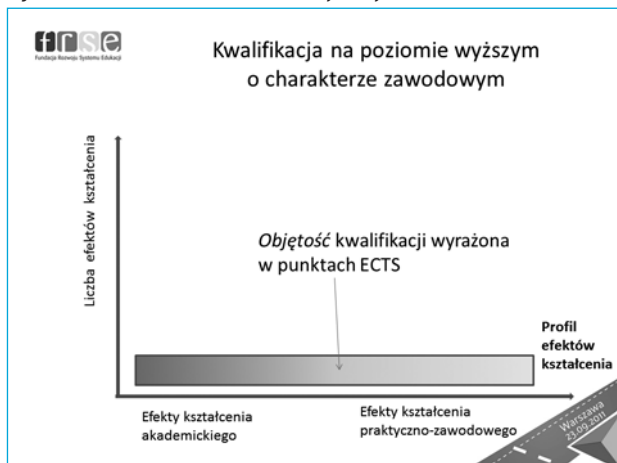
Rysunek 2. Kwalifikacja zawodowa niewyrażona w punktach ECVET

Źródło: Opracowanie własne autora

Logiczny wydaje się układ, w którym kwalifikacja jest zdefiniowana jako objętość kompetencji wyrażona odpowiednią liczbą punktów ECTS. Poszczególne kompetencje mogą jednakże posiadać różne profile – akademickie bądź praktyczno-zawodowe.

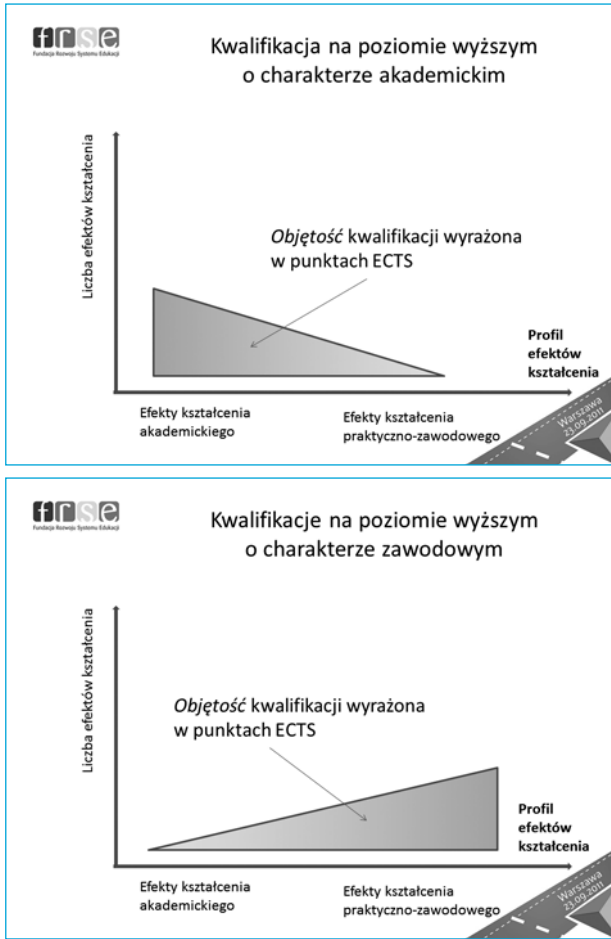
Rysunek 3. Zbalansowana kwalifikacja akademicka

Źródło: Opracowanie własne autora

Można sobie również wyobrazić sytuację, w której kwalifikacja na poziomie wyższym ma charakter bardziej akademicki lub też bardziej zawodowy. Wówczas procent efektów kształcenia związanych z poszczególnymi profilami może decydować o charakterze danego programu kształcenia.

Rysunek 4. Profile kwalifikacji

Źródło: Opracowanie własne autora

Należy podkreślić, że objętość kompetencji potrzebna do nadania kwalifikacji w obydwu przypadkach jest taka sama. Zmienia się jedynie profil wykształcenia.

ECTS i ECVET istniejące jako komplementarne systemy byłyby niezwykle cennym narzędziem w ocenie kwalifikacji, przydatnym nie tylko uczącym się, ale również wszystkim zainteresowanym pracodawcom oraz instytucjom związanym z formalnym i pozaformalnym kształceniem. Można sobie wyobrazić sytuację, w której osoba posiadająca kwalifikację na szóstym poziomie Europejskich Ram Kwalifikacji chce zdobyć ją na siódmym poziomie w obszarze studiów o profilu bardziej praktycznym i zawodowym. Suplement do dyplomu mógłby zawierać, oprócz punktów ECTS, przypisane niektórym przedmiotom zorientowanym na profil zawodowo-praktyczny punkty ECVET. Wówczas uczelnia przyjmująca kandydata miałaby pełną transparentność posiadanych przez kandydata kompeten-

cji. Mogłaby z łatwością zidentyfikować i uznać efekty uczenia się będące warunkiem wejścia na studia drugiego stopnia o profilu zawodowym. ECVET odgrywałby wówczas nieocenioną rolę we wspieraniu mobilności pionowej w ramach obszaru kształcenia ogólnoakademickiego i praktycznego. Byłby mostem łączącym szkolnictwo akademickie z zawodowym.

Profil kwalifikacji

Obecnie w polskim szkolnictwie wyższym toczy się dyskusja dotycząca rozróżnienia profilu praktycznego i ogólnoakademickiego. Zaproponowany system dualny mógłby posłużyć do przypisania poszczególnych programów do określonych profili.

Należałoby stworzyć współczynnik profilu kwalifikacji o następującej postaci:

$$QP = \frac{P_{ECVET}}{P_{ECTS}}$$

gdzie: QP oznacza profil kwalifikacji

P_{ECVET} – liczbę punktów ECVET nadanych w ramach danej kwalifikacji

P_{ECTS} – objętość kwalifikacji wyrażoną w punktach ECTS.

W sytuacji, w której współczynnik QP osiąga wartość powyżej 0,5, możemy mówić o programie kształcenia lub kwalifikacji zorientowanych na profil praktyczny. W odwrotnym przypadku będzie można wskazać profil ogólnoakademicki. W sytuacji zrównoważonej będzie można określać daną kwalifikację jako profil akademicko-zawodowy. Naturalnie, wartość graniczna współczynnika QP równa 0,5 została tu podana jedynie przykładowo. Dopiero próby użycia proponowanej metody pozwolą ocenić, od jakiej wartości współczynnika QP możemy mówić o praktycznym profilu kwalifikacji.

Warunki do wdrożenia koncepcji ECTS-ECVET

Istotnym warunkiem powodzenia wdrożenia takiej koncepcji współistnienia ECTS-ECVET jest redefinicja poszczególnych systemów. Punkty ECTS muszą być przypisywane bezpośrednio efektom kształcenia, a nie, jak dotychczas, nakładowi pracy studenta. Z drugiej strony punkty ECVET powinny również uwzględniać nakład pracy, jaki musi włożyć uczący się w celu osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Zgodnie z rekomendacją Parlamentu Europejskiego, 60 punktów ECTS ma być powiązanych z efektami kształcenia, przewidzianymi w jednym roku

formalnej, pełnowymiarowej edukacji. Obecnie obowiązująca definicja ECVET sprowadza się do numerycznej reprezentacji wagi wszystkich efektów kształcenia w kwalifikacji oraz ich wagi/ważności względem całej kwalifikacji.

Należy uwspólnić rozumienie poszczególnych systemów i mechanizmy ich definiowania, następnie każdemu z systemów trzeba nadać odpowiedni obszar zadań operacyjnych.

Konkluzje

Z punktu widzenia uczącego się nie ma on poczucia przywiązania do sektora. Jest on bowiem zainteresowany osiągnięciem konkretnych efektów uczenia się, które zapewnią mu zatrudnialność nie tylko zaraz po zakończeniu procesu kształcenia, ale które również będą budowały jego potencjał intelektualny w procesie uczenia się przez całe życie. W obliczu tak zdefiniowanej ścieżki rozwoju społeczeństwa ważne jest, aby poszczególne miejsca uczenia się, zdobywania kompetencji ściśle ze sobą współpracowały, tak by budujący swoje kwalifikacje nie mieli poczucia dysonansu związanego z istnieniem i stosowaniem w różnych obszarach tych samych narzędzi o innych nazwach. Chodzi o zbudowanie systemu transferu i akumulacji osiągnięć, kompetencji, który byłby technicznym wsparciem dla procesu uczenia się przez całe życie. Aby takie zadanie mogło być spełnione, poszczególne systemy edukacji muszą być ze sobą kompatybilne, muszą operować tymi samymi narzędziami. Identyfikacja i walidacja kompetencji zdobywanych na drogach kształcenia pozaformalnego oraz nieformalnego uczenia się będą wymagały wsparcia technicznego obydwu systemów.

ECTS i ECVET są przykładem współistnienia dwóch systemów, które nie muszą być konkurencyjne, ale w znakomity sposób mogą się uzupełniać. Przedstawiona powyżej koncepcja uwspólnionego systemu byłaby znakomitym przykładem współpracy pomiędzy szkolnictwem wyższym i zawodowym, co z punktu widzenia uczącego się miałyby konkretną i użyteczną wartość dodaną w postaci transparentności zdobywanych przez niego kompetencji. Wprowadzenie swoistego rodzaju harmonii pomiędzy obydwoma systemami udowodniłoby, że zarówno szkolnictwo ogólnoakademickie, jak i zawodowe są przede wszystkim nakierowane na potrzeby uczącego się na całej ścieżce uczenia się przez całe życie.

